

ikke engang skulde kunne gjøre saa Meget som at tilføje Skolebygningen. Man kan jo imidlertid ikke altid af de refererede Udtalelser og efter de vedtagne Resolitioner danne sig nogen bestemt Mening om selve Skolemødet. Jeg tror, at man maa have set det nærmere, for at kunne danne sig en rigtig Mening derom; men jeg erkjender, som sagt, at dette Møde bærer Vidne om, at der er dygtige Kræfter i Danmarks Skoleoverstand, og at den i mange Retninger har en bestemt Overbevisning om, hvorledes den vil have flere Ting ordnede. En anden Sag er det, hvorvidt det danske Folk kan tage Hensyn til disse Laugsønstter, og her fremkommer da den samme Betragtning, som der fremkommer ved andre Laugsinøder, nemlig den, at der kan være Noget, som man kan være enig i; og Noget, som man ikke kan være enig i, men, naar det danske Folk skal føres ind, og spørges om, hvad det vil, saa tror jeg, det er bedst, at vi bruge den ganske simple Form at sige: For Dieblittet er Folkethinget det danske Folk. Naar vi i dette Dieblit behandle denne Sag, saa spørge vi ikke rundt omkring i alle Kringelstrøge i Danmark: Hvor er det danske Folk? Men vi sige: Her er det, og det, som det danske Folkething kan blive enig om at ville fremme angaaende Skolevæsenet, er efter min Opfattelse det danske Folks Mening. (Kjær: Det slaar ikke altid til!) Nei, men det erede Medlem vil dog indrømme mig, at det er konstitutionelt rigtigt. Jeg vilde nu sætte megen Pris paa, om vi i denne Forhandling kunde blive enige om Noget. Det er i de sidste Samlinger nu tredie Gang, at vi have denne Lov til 1ste Behandling. Jeg antog, at de Alle kunde blive enige om, at Staten bør fordrø et Lavmaal af Rundskaber af sine vordende Borgere; men jeg har dog hørt et Par Talere udtale sig imod Statens Berettigelse i den Henseende. Jeg er ikke Filosof og skal derfor ikke komme nærmere ind paa dette Punkt; det er muligt, at de Herrer kunne faae Ret, og at de have et høiere Syn paa denne Sag, end jeg har; men jeg vil her holde mig til det Sevne, og jeg siger da: Staten er i den Grad interesseret i denne Sag, at den har Ret til at fordrø dette, og jeg tror, at det danske Folk — det vil sige Mjertallet i Folkethinget — er enig i, at dette er Tilfældet. Dette Lavmaal kan jo sættes lidt til den ene Side eller lidt til den anden Side — derom kan der jo disputeres noget —, men jeg har i alt Fald ikke hørt nogen Udtalelse under Forhandlingerne her, som kunde tyde paa, at vi egentlig ere væsentlig uenige i denne Henseende. Det er jo en Fordel, at vi kunne være enige i visse bestemte Hovedpunkter. Det er nemlig saa overordentlig heldigt, at, til samme Tid man hævder Statens Ret i den Henseende, kunne vi henvise til § 85 i Grundloven. Der er to kommunifikske Perler i Grundloven, nemlig §§ 84 og 85, der give de Trængende Ret

til legemlig og aandelig Føde. Disse to Punkter kunne udvikles bedre og nyttigere og i rigere Maal, alt efter som Humaniteten er oppe i Lovgivningsmagten, men de ere tilstede, og jeg haaber de ere tilstede saaledes; at Staten ikke behøver at ængste sig for ikke at faae sin Fordring om Lavmaal opfyldt. Det andet Princip, som jeg tror ogsaa Folkethinget er enig om, er, at der skal være fuldstændig Frihed for Forældrene med Hensyn til Maaden, hvorpaa de skulle lade deres Børn naae dette Lavmaal. Her møde vi da Spørgsmaalet om den Frihed, der bestaar i Lovgivningen for Friskole og Kommuneskole, og jeg er enig med erede Medlemmer i, at denne Frihed ikke i nogen Maade maa krænkes. Bliver den krænket derved, at der i Lovforlaget forlanges Hæderlighedsattest for dem, som befattede sig med Undervisning, saa tage vi Attesten bort. Det er jo forresten ikke saa vanskeligt hertilands at skaffe Attest for Hæderlighed; thi dem kan ellers ethvert Memmeske gaa omkring med bunkevis, uden at man derfor er overbevist om Hæderligheden. Her er det et Skaar i denne Frihed, at den kræves, saa er jeg med til at fakte Hæderlighedsattesten bort og overlade det Spørgsmaal til Forældrenes egen Bedømmelse. Den Frihed, vi have, tror jeg virkelig Ingen vil have bekaaren for Forældrenes Vedkommende. Det er St. Men jeg er ogsaa tilbøjelig til at tro — og derom ere vi vist Alle enige — at den nye Ordning maa vise større Belvillie til Frihedssiden, til Friskolen end den, der hidtil har bestaaet efter vor Lovgivning. Jeg har heller ikke i den Forhandling, vi have ført mellem Partierne indbyrdes om denne Sag, hørt nogen Indsigelse derimod. Der kan være forskjellige Grader af Imødekommen. Nogle ville gaa saa vidt, Andre videre og atter Andre næsten til Omstyrting af det Bestaaende, for at faae det Nye frem. Min Opfattelse er den: Vi skulle forbedre det Bestaaende under saadanne Former, at det Nye, der kommer frem, kan røpe sig endnu kraftigere, end det hidtil har gjort, saa Kræfterne paa begge Sider kunne prøves, men under Former, der garantere Staten Sit, hvad jeg nævnte i det første Punkt. Jeg har meget tilovers for de frie Skoler, som ville hjælpe den hjemlige Giendommelighed frem til stærkere Bægt og altsaa skabe Personligheder — hvad der blev nævnt i en anden Forbindelse; thi Smaafolk ere ogsaa Personligheder. Men jeg er ikke enig i at tro, at Eventyret, der ogsaa kan føres over i Sladder, er det væsentlige Moment for Friskolen til at fremhjælpe Personligheden, og jeg er heller ikke enig i den Betragtning, at det var Friskolen, der skulde frelse Sagnet, Eventyret til en passende Brug ved Børneundervisningen, medens det ellers gik tabt i Statskolen. Jeg er saa lidt enig deri, at langt flere Stætskoler, end der nu er Privatskoler og et langt større Antal af Børn i Stats-